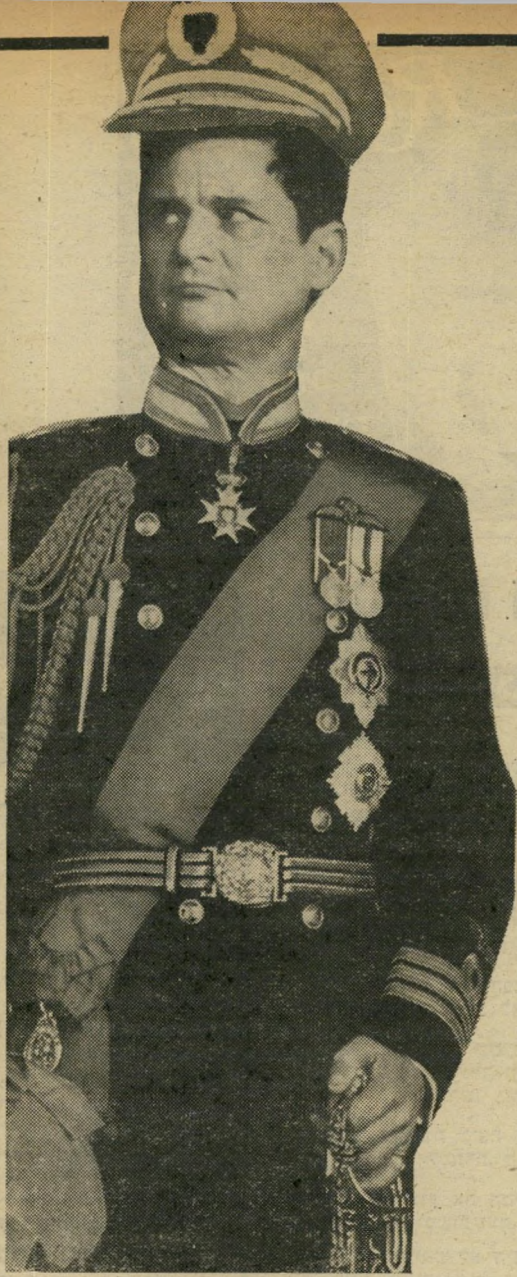

האם נוהג יורם ארידור כמו

שר-כלכלה בדרום-אמריקה?

במיסגרת ההשקפה הכלכלית שלך מוטב לנקוט בצעדים שאני מציע לשם בלימת האינפלציה, וצריך לנסות את מדיניות ה... אין לי.

מדיניותו של ארידור לא הפתיעה אותי, ולא הייתי סבורה שהוא מנהל כלכלת-בחירות, משום שהכרתי את השקפותיו כפי שהופיעו בתזכיר. אך מדוע טענו נגדו הפרשנים הכלכליים והעיתונאים האחרים שהוא מנהל כלכלת-בחירות?

אפשר למנות לכך שלוש סיבות:

● יתכן שהעיתונאים לא ידעו על קיומו של התזכיר, ולא הכירו את השקפותיו של שרי-האוצר החדש. יתכן גם

ל בר מוזר קרה ליורם ארידור בדרך לאינפלציה. כאשר נכנס לתפקידו לפני כשנה, ניבאו כמעט כולם את כישלונו הוודאי. עכשיו, כאשר נראה שעמד בהבטחתו והקטין את האינפלציה בצורה ניכרת, מהללים ומשבחים אותו כל הפרשנים הכלכליים, ומכים על הטאם-טעותם. והנה, דווקא עתה, יש סימנים המעידים על כך שבמשק הישראלי עלול להתפתח מה שמכונה בלשון הכלכלה הסינדרום הדרום-אמריקאי — אינפלציה היורדת בשנה אחת — ועולה שוב בשנה שלאחריה.

במה דברים אמורים? שער הריבית הופחת, אך הוא עדיין גבוה מאוד. רמת השכר עדיין נמוכה, ואפילו הנהגת

הסינדרום הלאמיני

שחלק מהם עסק ב„עיתונות-בחירות“ וב„פרשנות-בחירות“, שאינן ענייניות תמיד.

● הצעדים הכלכליים של ארידור, כשהם נבחנים על-פי התיאוריות הכלכליות המקובלות בארץ, זו הקיינסיאנית או זו המוניטאריסטית, אינם יכולים להיחשב כמועילים נגד אינפלציה. להיפך. על פי תיאוריות אלה, שכמעט כל הכלכלנים והעיתונאים הכלכליים בארץ גדלו על בירי כיהן, נחשבו צעדיו של ארידור כאינפלציוניים ביותר.

● רוב הכלכלנים והפרשנים סבורים שבי-מדיניות „המיטיבה עם העם“ והגורסת עלויה ברמת-החיים של השכירים, טמון איזה „טריק“. רק מדיניות הגורסת קורבנות וויתורים מצד העובדים והעניים וכוזה לחיות „מועילה“. אי אפשר להתווכח עם השקפה כזאת, שהיא כי מיקרה הטוב השקפה רחוקה, ודא כלכלית, וי במיקרה הגרוע היא מתיישבת כאופן מוזר עם האינטרסים של ההון הגדול ורבים מהי מעסיקים.

תוספת יוקר הצמודה ב-100% לא תשנה את העובדה שאחוז גבוה מכלל השכירים עובדים תמורת שכר הנמוך מ-40% של השכר הממוצע במשק. פיחות המטבע הואט, אך הוא עדיין מהיר. עדיין יש סיבסוד מוצרי-סוד, אך מתחילים לצמצמו, ובכך גורמים לעלויות מחירים, כמו אלה של הימים האחרונים.

מי אזה מחזיקים את סכנת הסינדרום הלאמיני? האינפלציה יורדת כשנה מסוימת בשיעור של 30% או 40%, אך זוהי ירידה זמנית, שכן בשנה שלאחריה מוכן המחירים שבים ועולים במהירות, ועימם גם האינפלציה. ראוי להבהיר שאין מדובר כאן ב„אינפלציה כבושה“, שנגרמת כתוצאה ממדיניותו של ארידור, מדובר בשנה באינפלציה מחודשת, שנגרמת כתוצאה משינוי במדיניות הזאת!

כאשר נכנס ארידור לתפקידו כשרי-האוצר והתחיל במדיניות הורדת המחירים והסיבסוד המאסיבי של המוצרים החיוניים, שררה אחרות-דעים כמעט מוחלטת בקרב הי

מעביר הכנסות כביוון ההפוך. זוהי התוצאה המוכחת והוודאית, המורגשת מיד.

השאלה אם חלוקת הכנסות מחדש כביוון כזה עשויה להוביל לירידה באינפלציה, היא שאלה המכוונת לעתיד, ותלויה בדברים רבים. בין אלה — השאלה אם התיאוריה נכונה. והנה, תיאוריה זו הוכיחה עצמה כלא-נכונה בדרך-כלל.

הדבר הבטוח והמוכח לעית-עתה בצעדיו של ארידור, הוא, שהם חילקו את ההכנסה הלא-מית כצורה שיוויונית יותר. זהו טיבם של הצעדים הכלכליים שבהם נקט. האם לטווח הארוך מורידה מדיניות זאת את האינפלציה?

כלומר: כדי לענות על השאלה אינו מדיניות בולמת את האינפלציה; מדיניות נוסח הורביץ או מדיניות נוסח ארידור, אנו חייבים לשוב אל השאלה התיאורטית: האם מדיניות אנטי-שיוויונית היא אנטי-אינפלציונית, או שמדיניות שיוויונית דווקא היא עשויה לבלום את הי אינפלציה.

לרוץ לשוק בלי כסף?

אנו יכולים כבר לתת תשובה לשאלה זו, עדי-מך הנסיון. מדיניותו של הורביץ עזרה את האינפלציה, בשעה שהיתה אמורה לבדום אותה. מדיניותו של ארידור היא שי הביאה למופנה חיובי, ולירידה בשיעור האינפלציה.

אלא שעובדה זו, עדיין אין פירושה שארידור פועל במיסגרת הנחות תיאורטיות הדומות לאלה שלי. כלומר: יתכן בהחלט שצעדיו נעשו מתוך הנחות יסוד תיאורטיות אחרות, ורק תוצאת-לוואי שלהן היא חלוקת הכנסות שיוויונית יותר.

כך, למשל, מדגיש ארידור מאוד את פעולת הציפיות האינפלציוניות כגורם אינפלציוני עיקרי. אני איני מאמינה בתיאוריה זו בדבר הציפיות. אדם שאין לו כסף אינו יכול לרוץ לשוק ולקנות בכל מחיר גם כאשר הוא מצפה לאינפלציה. שכירים — בעיקר שכירות — בתעשיות המזון והטכסטיל, שם ההכנסה נמוכה מאוד, אינם יכולים לגרום להעלאת שכרם בהתאם לעליית המחירים. כלומר: פעולתן של הציפיות מוגבלת למדי, ואילו פעולתן של חלוקת הכנסות השיוויונית, היא הקובעת את קצב ירידת האינפלציה.

מן העני

אל העשיר

כיוון שנקודת המוצא התיאורטית שלי שונה תכלית שינוי מנקודת המוצא של רוב הכלכלנים והפרשנים, סברתי שארידור דווקא יצליח. עוד לפני שנכנס לתפקידו הטפתי בעיתון זה למדיניות של סיבסוד והורדת מחירים, וכמה פעמים מאז התחיל ארידור ביישום מדי-ניות, חזיתי את הצלחתה מעל דפי העולם הזה.

התיאוריה שאני מאמינה בה גורסת שדווקא צעדים כביוון של יתר שיוויוניות בחלוקת ההכנסה הלאומית, דווקא צעדים „המיטיבים עם העם“ ומעלים את השכר הריאלי, דווקא צעדים כאלה מועילים באמת נגד הי אינפלציה.

ואכן, מדיניותו של ארידור כללה מרכיבים רבים שהולכנו לחלוקת הכנסות שיוויונית יותר, וגם לעליות השכר הריאלי. הוא הפך את כיוון המדיניות שהיה נקוט בידי הורביץ, והפיכת כיוון המדיניות הביאה גם להפיכה בכיוון הי אינפלציה. האינפלציה שדהרה כלפי מעלה, התחילה לגרוש כלפי מטה.

אך האמנם מדריכה תיאוריה זו גם את ארידור? נקודה זו חשוב להבהיר, משום שלתיאוריה הכלכלית יש חשיבות. רק היא מקשרת בין צעד כלכלי מסוים, ובין התוצאה המצופה ממנו.

למשל: איך אנו יודעים שביטול הסובסידיות היום יוריד את האינפלציה מחר, כפי שגרס הורביץ? מהו הקשר בין שני אלה? הקשר נמצא במיסגרת התיאורטית המקובלת בארץ, זו שהיתה מקובלת גם על הורביץ.

יש דבר משותף לכל הצעדים שנקט הורביץ: הורדת השכר הריאלי, הקיצוץ בסובסידיות, עזיית שער-הריבית, האצת קצבי-הפחותים וי הקיצוץ במשפטים החברתיים בתקציב-הממדי שלה. המשותף הוא, שכל הצעדים הללו נעשו כביוון של חלוקת הכנסות מחדש, מן העני ל עשיר. אף לא צעד אחד מן הצעדים הללו, אינו

את אסתר אלכסנדר

פרשנים הכלכליים ביחס לשתי נקודות. ראשית: שארידור מנהל „כלכלת בחירות“, ושנית: שלטווח הבינוני, ובוודאי לטווח הארוך, צפוי למדיניות זאת כישלון צורב ומסוכן למשק.

כותבת שורות אלה לא היתה שותפה להערכת הפרשי-נים הכלכליים בשתי נקודות אלה. ראשית, ידעתי שמדי-ניותו של ארידור אינה נובעת משיקולי-בחירות, ושנית — הייתי בטוחה שלמדיניות זאת צפויה הצלחה.

עיתונות

בחירות

המושך מאמר זה מתפרסם בפעם הראשונה במלואו מיסמך מקורי, המעיד על הליך-המחשבה הכלכלי של שרי-האוצר היום. זהו תזכיר ששיגר יורם ארידור ב-2 בדצמבר 1980 אל שרי-האוצר דאז, יגאל הורביץ. ארידור לא הוזכר באותה תקופה כמועמד לתפקיד שרי-האוצר. מעיון במימך אפשר לראות בבירור ששיקולי-בחירות אינם משפיעים על התוכנית הכלכלית המובאת בו, וניתן להיווכח שהמיסמך משקף את דעתו של ארידור באותה תקופה, וגם את צעדיו בשנה הראשונה לכהונתו כשרי-האוצר.

ההתאמה בין הצעדים המוצעים בתזכיר זה, ובין הצעדים שנקטו למעשה, היא כללית בלבד, ולא מדויקת. הסיבה לכך היא, שארידור ניסה להתפשר עם המדיניות של שרי-האוצר הקודם, שאילו הופנה התזכיר, שרי-האוצר היום לא דגל בשיטתו של הורביץ, שאפשר להוריד את האינפלציה על-ידי הורדת הביקוש המיצרפי (יכולת הקנייה של „הציבור“ ככלל), אך הוא כמו אמר להורביץ: גם

(המשך בעמוד 56)